

Kurkijokelainen

Kurkijokelaisen, hiitolaisen ja karjalaisen hengen vaalija ja ajankohtaisten kysymysten selvittäjä

×

Nro 19 • Perjantaina 26. syyskuuta 2008

59. VUOSIKERTA

Irttonumero 2 € (sis. alv 22 %)

Muistiinpanoja Jyrki Paaskosken esitelmästä

Hiitola-Kurkijoki sukututkijoiden kokouksessa 18.9.2008 esitelmöi fil. tri Jyrki Paaskoski aiheenaan Vanhan Suomen lahjoitusmaat. Jo ennakkoon mielenkiinnolla odotetussa tilaisuudessa oli kuulijoina Kurkijoen, Hiitolan ja Parikkalan alueelta lahjoitusmaa-ajan talonpoikien jälkeläisiä.

Jyrki Paaskoski kertoi itse lapsuudessaan kuulensa puhuttavan Salmin lahjoitusmaista ja halusi selvittää, mitä lahjoitusmaat olivat. Tämä perusteellinen selvitystyö johti sitten väitöskirjan (Vanhan Suomen lahjoitusmaat 1710-1826, painettu sarjassa Bibliotheca Historica 24) valmistumiseen vuonna 1997 sekä monenlaisiin jatkotutkimuksiin.

Ruotsin valloitettua 1600-luvun alkuvuosina Laatokan-Karjalan alueet tulivat Ruotsin lait ja hallintokäytännöt siellä noudatettaviksi: Kristofer-kuninkaan maanlaki, Ruotsin uusi luterilainen kirkkolaki, ruotsalaiset maaverot ja henkiverot. Jo Ruotsin aikana kuningatar Kristina oli lahjoittanut kannakselaisia pitäjiä ja tiloja omille suosikeilleen.

Kruunun vahvistamat verotulot alueilta lahjoitettiin yksityisten henkilöiden tai myöhemmin myös korporaatioiden kerättäviksi. 1700-luvulle tultaessa alueen uusi isäntä Venäjän tsaari Pietari I noudatti samoja periaatteita. Mutta hän oli myös erityisesti kiinnostu-

nut seuraamaan tuolloin nykyaikaisena ja tehokkaana pidetyn ruotsalaisen hallintokäytännön menettelytapoja voidakseen ottaa niistä oppia.

Niinpä valloitetulla Karjalan alueella sai pääosin jäädä voimaan ruotsalainen hallintokäytäntö: lahjoitusmaatalonpojat maksoivat kruunun vahvistamia veroja, saivat avoimia vapaasti myös toisen lahjoitusmaaisännän alueelle ja myös muuttaa, saattoivat käräjöiden vaatia oikeuttaan – siis paljon sellaista mikä ei venäläiselle maaorjalle ollut lainkaan mahdollista. Lahjoitukset olivat kaudella 1710-1720 virkapalkkalaahjoituksia (esim. ruhtinas Dolgorukille), jotka palautuivat asianomaisen kuoltua tai jopa jo virkakauden päättyessä. Lahjoitusmaita saivat yksittäiset aatelmiehet ja esim. Aleksanteri Nevskin luostari.

Ikuinen hallintaoikeus

Lahjoituskäytäntö muuttui 1730-luvun puolessa välissä. Sanamuodoksi tuli ”ikuinen ja perinnöllinen hallintaoikeus”, ja se antoi oikeuden myydä eteenpäin, pilkkoa ja myydä myös osina, oikeuden periä jne. Mutta ruotsalaisessa maa-oikeusjärjestelmässä, jota sinänsä oli tarkoitus noudattaa, ei tuollaista ikuista ja perinnöllistä hallintaoikeutta ollut. Syntyi siis vaikearistiriita.

Vuokko Häkli-Hokkanen oli yksi tohtori Jyrki Paaskosken esitelmän kiitollisista kuulijoista. Hän kirjoitti Kurkijokelaisen lukijoille esityksestä lyhennelmän, mistä lähtevät kiitokset hänelle. Kuva Eero Hokkanen.

Kurkijokea koskee erityisesti Pietari I:n tyttarelle - Venäjän keisarinna (1741-62) - Elisabetille vuonna 1726 luovutetut Kurkijoen, Koitsanlahden (Parikkalan) ja Jaakkiman pitäjät, jonka alueen Elisabet I hallitsijaksi tultuaan luovutti vuonna 1743 allekirjoittamallaan lahjakirjalla kamariherra Mihail Vorontsoville tämän kruunulle tekemistä palveluksista ”ikuiseen ja perinnölliseen hallintaan”. Lahjakirjan mukaan myös alueen talonpojat ja heidän perheensä siirtyivät Vorontsovin hallintaan.

Venäjän valtio oli menojensa kasvaessa suuresti kiinnostunut talonpojilta kerättävien verojen määrästä. Myös Viipurin ja Käkisalmen eteläisen osan alueilla suoritettiin verotusreformi, jossa jokaisesta maatilasta, tuotosta ja toiminnasta sekä kunkin tilan asukkaista tehtiin tarkka luettelo, sekä kruunun tiloista että lahjoitusalueista.

Lahjoitusmaiden tiloilta perittävistä veroista 1/3 meni kruunulle ja 2/3 lahjoitusmaaisännälle. Tämä tärkeä verorevisiokirja valmistui vuonna 1728, ja se tuli tärkeäksi suojaksi myös talonpojille: ristiriitatilanteissa voitiin koettaa vedota viralliseen luetteloon eikä suostuttu maksamaan korkeampia veroja kuin mitä verorevisioluettelossa

(ruotsinkielisinä) filmeillä sukututkijoiden luettavissa Kansallisarkistossa) oli tuolle talolle määrätty. Rettelöitäkin syntyi.

Keskinäiset sopimuksenteot

Aika kuitenkin muuttui. Väestö kasvoi nopeasti, uutta viljelymaata raivattiin, tiloja jopa jaettiin. Vuoden 1728 verorevisioluettelo ei pysynyt ajan tasolla – mutta siihen tiukasti vedottiin. Uusia maaveroja ei siis saatu kerätyksi, henkiveroja toki kuitenkin maksettiin. Niinpä Katariina II määräsi vuonna 1765 uuden verorevision, sitä varten syntyi uusi maanmittauslaitos ja paljon uusia karttoja piirrettiin. Mutta kartat ja arvioidut veropuusteet vanhenivat jälleen nopeasti. Jo 1770-luvulle siirryttäessä todettiin, ettei verorevisio onnistu.

Lahjoitusmaaisännät ehdottivat alaisilleen talonpojille keskinäiseen sopimuksentekoon siirtymistä. Tämä kontrahtijärjestelmä lähtikin vähitellen vuodesta 1772 alkaen käyntiin ja laajeni nopeasti. Sopimus oli kuusivuotinen, isännän ja talonpojan välinen, kruunu ei siinä ollut mukana ja jäi ulkopuoliseksi.

Rahan arvo valtakunnassa laski, ja vaatimus työpanosten osuudesta verojen kokonaismäärästä kasvoi.

Tässä lehdessä mm.

Porraskivien kertomaa	4-5
Haussa Tervun koulun kuva	5
Heikinmaa: Sota-aika, loppuosa	6
Luovutettu Karjala –seminaari	7
Kirja Karjalan metsistä	7
Vaiettu Elisenvaaran pommitus	8

Toimitus on poikkeuksellisesti KIINNI pe 3.10. ja ti 7.10. Asioida voi muina päivinä.

Seuraavat Kurkijokelaiset ilmestyvät 10.10., 24.10., 7.11., 21.11., 5.12., ...

Uusi normi veromääritystä syntyi, veroja nostettiin usein, verorästejä alkoi talonpojille muodostua. Vapaa poismuutto tiloilta tuli oikeudellisestikin mahdottomaksi, kun verorästejä ei kyetty maksamaan. Väkivaltaisia mellakoitakin syntyi. 1700-luvun pahin tällainen talonpoikaisrettelö oli Vorontsovin sukuhaaran lahjoitusmailla Koitsanlahdessa.

Lahjoitusmaiden talonpoikien asema alkoi olla huonoimmillaan, mutta ei kuitenkaan varsinaisen Venäjän maaorjatalonpoikien tasolla. Talonpojalla säilyi kuitenkin aina mahdollisuus oikeudelliseen valittamiseen. Huolimatta ainakin Raudussa tehdyistä yrityksistä ns. panttausjärjestelmä ei myöskään täällä toiminut: lahjoitusmaaisäntä ei voinut saada valtion lainapankista lainaa talonpoikiensa pääluvun mukaisesti, kuten varsinaisen Venäjän puolella tehtiin (malliin Gogolin Kuolleet sielut), koska lahjoitusmaaisäntä omisti vain talonpoikiensa verot, ei talonpoikia itseään. Tästä saatiin jopa oikeuden päätös.

1800-luvulle tultaessa Venäjän inflaatio kehittyi sotien yhteydessä todella pahaksi, ja talonpoikien verotuksessa siirryttiin päivätöihin. Suomen sodan 1808-1809 tuloksena Ruotsin itäiset alueet Tornionjokeen asti liitettiin Venäjään, ja vuonna 1809 siitä muodostettiin Suomen suuriruhtinaskunta, johon Vanha Suomikin liitettiin joulukuussa 1811. Vanhan Suomen olot tuli myös muuttaa Uutta Suomea vastaaviksi eli ns. Ruotsin normiston mukaisiksi.

Lahjoitusmaakysymys todettiin heti ongelmaksi. Vuonna 1825 Aleksanteri I määräsi perustettavaksi erityisen lahjoitusmaakomitean asiaa selvittämään, mutta keisari määräsi jos samalla myös lopputuloksen: isännille eli donataareille tuli saada täydellinen omistusoikeus, ja siirtymä-

ajaksi tuli 10 vuotta. Talonpoikien henkilökohtainen vapaus kuitenkin todettiin: he pääsivät vapaasti muuttamaan, jos saivat verorästinsä maksetuiksi.

Lahjoitusmaarahasto apuun

1830-luvun puolivälin jälkeen vaikeudet sitten tiivistyivät. Vuosina 1836-1837 sattuivat pahimmat rettelöinnit, kun voudit häätivät talonpoikia, joiden verorästit olivat jääneet maksamatta. Turun hovioikeus ruuhkautui käsitellessään näitä heille outoja juttuja, ja Viipurin hovioikeuden perustaminen tuli tarpeelliseksi vuonna 1839.

Ajatus kruunun käyttämästä etuosto-oikeudesta ja tilojen lunastamisesta alkoi nousta. Vuoden 1863 valtiopäivillä perustettiin ns. tammikuun valiokunta, ja siellä nostettiin esille ajatus lahjoitusmaarahastosta hoitamaan asiaa. Rahasto perustettiin vuonna 1867.

Lahjoitusmaaisännille ilmoitettiin kruunun käyttävän etuosto-oikeuttaan, jos tiloja aiottiin myydä. Lunastamiskauppoja pääsi myös vähitellen syntymään. Vuoden 1866 Tervunhovin lahjoitusmaaratkaisu oli näistä ensimmäisiä. Viimeinen lunastuskirja annettiin vuonna 1920 Suojärvellä.

Paaskosken mukaan koko lahjoitusmaiden lunastamisen problematiikka on vielä osin selvittämättä, esim. miten hinta määrättiin. Jyrki Paaskoski toivoo voivansa tutkia asiaa vielä vastaisuudessa – rahoituksen puute on ollut esteenä.

Esitelmän jälkeen virisi runsaasti keskustelua ja kysymyksiä. Koko kaksituntinen tietopaketti koettiin innostavana, ja lisätietoja aiottiin ammentaa Jyrki Paaskosken kirjasta Vanhan Suomen lahjoitusmaat 1710-1826.

Vuokko Häkli-Hokkanen
Kiitollinen kuulija

Filosofian tohtori Jyrki Paaskoski kuuli jo lapsuudessaan puhuttavan Salmin lahjoitusmaista. Myöhemmin hän halusi selvittää, mitä lahjoitusmaat olivat. Selvitystyön tuloksena syntyi tohtorin väitöskirja. Paaskoski vieraili viikko sitten Hiitola-Kurkijoki sukututkijoiden järjestämässä esitelmätilaisuudessa Karjalatalolla. Kuva Eero Hokkanen.

Sanan Voimaa

26.9. Onnellisia ne, jotka pitävät hänen liittonsa ja koko sydämeästään kysyvät hänen tahtoaan, ne, jotka eivät tee vääryyttä, vaan kulkevat hänen teitään. Ps. 119:2-3

27.9. Kunpa kulkuni olisi vakaa, kunpa aina seuraisin sinun määräyksiasi! Kun pidän käskysi silmiäni edessä, en joudu häpeään. Ps. 119:5-6

28.9. Mies vastasi: ”Onko hän syntinen, sitä en tiedä. Mutta sen tiedän, että minä, joka olin sokea, nyt näen.” Joh. 9:25

29.9. Jeesus sanoi: ”Sinä olet nähnyt hänet. Hän on tässä ja puhuu kanssasi.” ”Minä uskon, Herra”, mies sanoi ja lankesi maahan hänen eteensä. Joh. 9:37-38

30.9. Lujalla kädellä Herra veti minut pois siltä tieltä, jota tämä kansa kulkee. Herra sanoi: - Älkää sitä kutsuko salaliitoksi, mitä tämä kansa salaliitoksi kutsuu. Jes. 8:11-12

1.10. Hänestä on tuleva solmu ja este, kompastuskivi, kallionlohkare Israelin kahden kuningashuoneen tielle, Jerusalemin asukkaille loukku ja ansa. Jes. 8:14

2.10. Eihän myöskään Jeesus Kristus, Jumalan Poika, jota minä, Silvanus ja Timoteus olemme teille julistaneet, tullut ollakseen sekä ”kyllä” että ”ei”, vaan hänessä toteutui ”kyllä”. 2. Kor. 1:19

3.10. Ovathan Jumalan lupaukset, niin monta kuin niitä on, saaneet hänessä vahvistuksen. Siksi mekin vastaamme hänen kautaan: ”Aamen”, Jumalan kunniaksi. 2. Kor. 1:20

4.10. Me emme salaa niitä lapsiltamme vaan kerromme tulevillekin polville Herran voimasta, Herran teoista, ihmeistä, joita hän on tehnyt. Ps. 78:4

5.10. Jeesus kutsui luokseen lapsen, asetti hänet heidän keskelleen ja sanoi: ”Totisesti: ellette käännä ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan.” Matt. 18:2-3

6.10. Jos joku johdattaa lankeemukseen yhdenkin näistä vähäisistä, jotka uskovat minuun, hänelle olisi parempi, että hänen kaulaansa pantaisiin myllynkivi ja hänet upotettaisiin meren syvyyteen. Matt. 18:6

7.10. Herra sanoi: »Minä lähetän enkelin kulkemaan sinun edelläsi, suojelemaan sinua matkalla ja viemään sinut siihen paikkaan, jonka olen sinulle varannut.» 2. Moos. 23:20

8.10. Mutta jos tottelet häntä ja teet kaiken, mitä minä käsken, niin minä olen sinun vihollistesi vihollinen ja vastustajiesi vastustaja. Minun enkelini kulkee sinun edelläsi. 2. Moos. 23:22-23

9.10. Eivätkö enkelit ole palvelevia henkiä? Heidät lähetetään palvelemaan niitä, jotka saavat osakseen autuuden. Hepr. 1:14

Timanttihääpari

Onnea 60-vuotishääpäivänä vanhemmillemme Maire ja Viljo Heinoselle!
Isä on kotoisin Kurkijoelta.
Morsiusneitona isän sisarentytär Liisa Repo.
t. Lapset ja lastenlapset

Kihloihin menivät Espoossa 30.4. Jukka Antero Huhtarinne ja Katri Susanna Talja. Jukan äiti Terttu Hirvonen asuu Outokummussa. Tertun vanhemmat eli Jukan mummo ja ukko Helmi (o.s. Holmberg) ja Emil Hirvonen joutuivat lähtemään Kurkijoen Huutomäestä päätyen Lapuan kautta Loimaalle. Onnittelevia kihlaparille lähettää koko Hirvosen poppoo.

olivat kyläseppien tekemiä, niissä oli hienoja kaiveruksia ja päällyskankaita, edellisen isännän aikana hankittuja, samoin kuin tapetit. Komerota ei ollut eikä sisävessaa tai -saunaa. Isäntä oli kuulemma sitä mieltä, että sellainen talo ei kauan pystyssä pysyisi, missä nurkkaan lasketaan. Pakkasella piti lämmittää kuutta uunia, mutta nyt oli aikaa, kun karja oli pantu edellisenä kesänä pois.

Talon naiset ovat käsityöihmisiä, tai paremminkin se menee jo taiteen puolelle. Vuosien varrella on heille kertynyt mahtavat määrät erilaisia käsityöitä, niistä tulisi yksi museo täyteen.

Tuntuu nykyisen elämään sopimattomalta tehdä yökaudet revinnäistöitä. He myös itse värjäivät langat ja kun onnistuvat töissään, ovat iloisia kuin aarteen löytäjät.

Se talo ja mukavat ihmiset siellä kaukana maan korvessa ovat monesti olleet mielessäni. Odotan taas aikaa, että saan uudelleen vieraila heillä. Siellä on kuulemma kesällä komeat kukkaviljelykset. Pitää vain varoa suutaan, ettei puhu tuhmasti. Talvellakin minun piti pidätellä itseäni, etten alkanut neuvoa: ”Laittakaa edes kaiteet korkeisiin ulkorappuihinne.”

Anna

Perheutisia

Topias Niilo Ilmari Tunturi kastettiin 31.8.2008 Pyhän Henrikin ekumeenisessa taidekappelissa Turussa. Kuvassa ovat myös hänen vanhempansa Niina Helander ja Tuomo Tunturi. Tuomon äidin Tiinan (o.s. Sovijärvi) äiti Anni (o.s. Hartikka) oli kotoisin Kurkijoen Otsanlahdelta. Annin vanhemmat olivat Hilja (o.s. Parikka) ja Viljo Hartikka.

Keravalla on 20.9. kastettu 3.7.2008 syntynyt Samuli Antti Evert Horttanainen. Vanhemmat ovat Essi (o.s. Eklund) ja Jussi Horttanainen. Essi on ratsastuksen opettaja ja kotoisin Loimaalta. Essin isän Antti Eklundin juuret ovat Kurkijoen Rummunsuon Kauneelassa.

Elämä kulkee

Päivät kuluvat,
vuodet vierivät.
Elämä täysillä
joka päivä
vai raahustanko
päivästä toiseen
jotenkuten?
Muistanko iloita luonnosta,
auringosta, sateesta?
Kuljenko silmät kiinni,
mieli suljettuna?
Ihminen ja luonto
ovat vuosisatoja
olleet yhtä.
Kuinka on nyt?

Anja

Syysäkeitä

Puun lehdet lepattavat jo syksyä ja värjäytyvät mitkä punaisiksi mitkä keltaisiksi, mikä puolestaan enteilee lepoaikaa. Aurinko pilkistää lehtien lomitse luoden kirkkaita säteitä ja kosteisiin lehtiin kaikki sateenkaaren värit. Miten kaunista! Istun ihan hiljaa saunasta jäähyllä tultuani. Siinä joko ajatukset pysähtyvät tai lähtevät kulkemaan. On niin hyvä olla, kun ei ole muita ääniä kuin vienon tuulen henkäys. Joku pieni lintu saattaa lentää ja pitää omaa sirkutustaan, kun jostain syystä on kaveri linnulta pois: joko kuollut tai muuten pois.

Kun eräänä päivänä kävelin pihassa, kuulin pienen linnun niin voimakkaan sirkutuksen, että katsoin ylöspäin. Siinä se oli yläpuolellani sähkölangalla. Minä kyselin siltä, mikä sillä oli hätänä, kun sillä oli niin ikävä ääni.

Monet pihalinnut ovat tottuneet minuun, kun juttelen niille usein. Ne ovat aika kesyjä ja jäävät kuun-

telemaan. Kerron niille, että minunkin on ikävä, kun kaveri on poissa, mutta elämän on jatkuttava. Nuo linnut ja koko luonto tuovat paljon lohtua.

Ja onhan ympärillä niin paljon hyvää: vilja on korjuukunnossa, perunat ja porkkanat ovat kasvaneet, on paljon punaisia omenia, on eri vuodenaajat, joista voi nauttia. En kaipaa kaupungin hälinää ja melua. Ja on ystäviä, jotka muistavat.

Kaikesta hyvästä pitäisi muistaa kiittää Taivaan Isää ja Luoja. Se on antanut minullekin voimia, kun osaisi olla turhista valittamatta. Olen koittanut ottaa päivän kerrallaan. En tee suunnitelmia pitkälle eteen päin. En sure, jos eivät paikat ja pihat ole kunnossa, kunhan ne vain itselle kelpaavat.

Elämä on jatkunut, ja uskon, että ei se siihen kaadu. Toivon kaikille ihmisille elämänmyönteisiä päiviä ja itselleni myös tässä syksy odotellessa.

Karjalan mummo

Kokouksia

Hiitolaiset ry:n sääntömääräinen syyskokous

pidetään Karjalatalon Laatokka-salissa sunnuntaina 12.10.2008 klo 12 alkaen. Kokouksessa käsitellään sääntöjen § 11 mukaiset asiat. Sääntöjen § 9 mukainen jäsentilaisuus järjestetään kokouksen jälkeen klo 14-16 samassa tilassa. Kahvitarjoilu.

Tervetuloa Hallitus

Ei sisävessaa

Tunnen ihmisiä, jotka asuvat samalla paikkakunnalla, missä ovat syntyneet. Jotkut asuvat samassa talossakin koko ikänsä. Huomaan, että heidän on vaikea täysin ymmärtää, millaista on evakon tai edes työn perässä kulkevien elämä.

Edellisvuonna sain tilaisuuden tutustua vanhaan taloon, jossa ei ole tehty remonttia 50 vuoteen. Siellä oli jarruna yli 80-vuotias isäntä. Naiset siuhkivat, että jos isännän pää kallistuisi ensimmäiseksi, valmiit suunnitelmat olisivat uudistusten tekon.

Minusta isäntä ei tuntunut jääväpääseltä, mutta naiset sanoivat, etten tuntenut isäntää... Eivätköhän tuohonkin

nuorempana olisi tehonneet naiselliset keinot? Talossa on kolme reipasta naista: emäntä ja isännän sisko ja talon tytär. He tulevat kuulemma oikein hyvin toimeen, ja siltä se näyttikin.

Tupa oli avara. Siinä oli kymmenen metrin pöytä ja penkit, lankkulattia, hirsiseinät, kamalan iso uuni, jonka pankolle mahtuu pari nukkumaan. Oven suussa nurkassa verhon takana olivat varmaan ulkovaatteet. Vieraille oli iso naulakko. Televisio oli nurkassa kaksi nojatuolia ja kiikkutuoli edessä. Takanurkassa olivat isot kangaspuut, sipulilaatikoita kymmenittäin ja kukkasipulilaatikoita pino. Kamarien huonekalut

Lankisen sisarukset Hilja Muona ja Airi Ylönen (oik.) viimeistä kertaa tutuilla portailla Moskovan välirauhan allekirjoituspäivänä 19.9.1944 lähdössä evakkoon Elisenvaarasta. Sopimuksen mukaan siviilien oli poistuttava kahdessa päivässä. (Huomaa rikkoutunut ikkuna.) Kuvassa riitti vielä hymyä, mutta itkut itkettiin sitten myöhemmin. Niitä riitti elämän loppuun asti.

Porraskivien kertomaa

Kauniina perjantaiamuna 14.7.2006 nousimme sisareni Tuulan (Tuula Forrest-Hazell o.s. Ylönen) kanssa bussiin Neste Anjalankosken pihalla Laukkasten ja Kaartisten Kurkijoen matkalle. Englannissa asuvalle sisarelleni matka äitimme synnyinsijoille oli ensimmäinen, sillä hän oli käynyt itärajan takana kanssani vain kerran Viipurin kanavaristeilyllä kesällä 1995. Matkakumppaneistamme tunsimme ennestään vain Antikaisen Unton ja hänen poikansa Tapion.

Rajamuodollisuudet hoituivat kohtuullisessa ajassa, ja matkasimme Viipurin pysähdyksen jälkeen kohti Käkisalmea. Matkalla pysähdyimme eräällä levähdyspaikalla täydentämään juomavarastojamme Ladan takakontissa olevasta ”tienvarsimymälästä”,

jonka tuotteille kuljettajamme antoi takuun ilmeisesti vanhan tuntemuksensa perusteella.

Ostin pullon gruusialaista punaviiniä, jota myyjän vakuuttelun mukaan itse Stalinin oli aikoinaan nauttinut! Käkisalmen ohitimme maininnalla ja Vuoksen ylittimme Kiviniemessä, jossa pidettiin tauko. Kurkijoella majapaikkanamme oli Raholan koulu, jonne saavuimme illansuussa. Huonekaverikseni sain Kaartisen Raimon Sodankylän Sattasesta.

Lauantaiaamuna olivat paikalliset ”taksit” odottamassa koulun pihalla, ja Bolnan Ladan kyydissä matkamme alkoi Unton ja Tapijon kanssa kohti Kurkijoen kirkonkylää, jossa teimme kunniakäynnin äitimme, Airi Ylösen (o.s. Lankisen) rippikirkon raunioilla. Tästä matka jatkui mutkaista hiek-

katietä kohti Elisenvaaraa. Tämän saman tieosuuden olivat äitimme ja isämme Sulo Ylönen taivaltaneet 23.6.1944 edestakaisin polkupyörillä käydessään vihilä Elisenvaarasta Kurkijoen pappilassa. Aina välillä oli pitänyt mennä metsään ilmasuojaan länteen suunnistavien viholliskoneiden vuoksi.

Isä oli tuolloin palveluksessa Elisenvaaran asemalle sijoitetussa sotapoliisikomennuskunnassa. Varsinaisten virkatehtävien eli junapartioinnin lisäksi hänelle kuuluivat myös komennuskunnan väepelein tehtävät, muun muassa maidonhaku ylikonduktööri Maijalan talosta. Eräällä maidonhakumatkalla hän oli sattunut Maijalaan yhtä aikaa tulevan äitimme kanssa ja Lempi Maijalan kehotuksesta ottanut äidin

paluumatkalle pyöränsä tarakalle. Tästä oli sitten alkanutkin vähän pidempi, loppuelämän kestänyt yhteinen reissu!

Anna-mummon talossa

Elisenvaarassa kävimme ensin asemalla ja sitten kaupassa ”Miljoonatalossa”. Varsinainen kohteemme oli kuitenkin se talo, jossa äiti oli asunut ja pitänyt kotiparturiliikettä ja kampaamo molempien sotien ajan. Mummomme Anna Lankinen (o.s. Poutanen) oli ostanut talon ennen sotia Pekka Löyhkölta.

Äidillä oli ollut oma parturiliike Suistamolla, mutta hän oli joutunut muuttamaan Elisenvaaraan, koska mummo ei ollut uskaltanut asua yksin jatkuvien pommitusten takia. Kyseisellä tontilla on enää jäljellä maakellari, jossa on vuosiluku 1931 ja rakentajien nimikirjaimet P. L. (Pekka Löyhkö) ja A. P. (Antti Partanen), porraskivet ja umpeutunut kaivonpaikka. Tästä maakellarista olivat äiti ja mummo ja joskus muutkin joutuneet hakemaan suojaa talvi- ja jatkosodan aikaisissa raskeissa pommituksissa.

Äidin kertoman mukaan ilmapommituksista syntyneet paineaallot tuntuivat aivan, kuin joku olisi takonut moukarilla ulkoapäin kellarinovea. Sen ymmärtää hyvin, kun ottaa huomioon, että matkaa Elisenvaaran rautatieasemalle oli linnuntietä vain kolmisensataa metriä ja että kyseinen risteysaseman seutu oli vihollispommitajien ”lempikohteita”, jota muistettiin talvi- ja jatkosodissa lukuisia kertoja jopa 500 kilon

lentopommeilla pienemmistä puhumattakaan.

Talon perustuksille oli joku nykyelisenvaaralainen laittanut kasvimaan. Porraskivet olivat kuitenkin tallella, ja niillä me Tuulan kanssa istuimme menneitä aikoja muistellen. Näillä samoilla porraskivillä olivat istuneet myös äiti ja hänen sisarensa Hilja Muona (o.s. Lankinen) lähtiessään evakkoon 19.9.1944 ja jättäessään rakkaan kotiseutunsa viimeistä kertaa. Tuosta hetkestä on todisteena todennäköisesti isämme ottama valokuva.

Ennustus toteen

Sisarukset eivät enää päässeet näkemään kotiseutuun, sillä äitini kuoli vuonna 1988 ja Hilja-täti 1990. Mustalaisnainen oli ennustanut äidilleni pian evakkoon lähdön jälkeen, että äiti oli joutunut jättämään vastoin tahtoaan kotiseutunsa eikä tulisi sitä enää koskaan näkemään, mutta hänen lapsensa pääsisivät siellä käymään. Nyt tuo ennustus oli toteutunut myös sisareni osalta.

Elisenvaarasta matkamme jatkui nelisen kilometriä Maasillan suuntaan Mikrilään, jossa kävimme äidin lapsuuden- ja nuoruudenkodin ”Mikrilän mökin” (myöhemmin Jantusen) paikalla aivan maantien laidassa kesantopellon ja synkän kuusikon rajamailla. Maatuneesta kumpareesta pistävistä punatiilenpaloista päätelimme rakennuksen paikan.

Sitten aloimme patikoida Unton syntymäkodin pai-

kalle Kivenjuureen. Olin käynyt siellä Unton kanssa ensi kerran kesällä 1993, joten löytäminen ei tuottanut vaikeuksia. Unton pojalle Tapiolle tämä käynti oli ensimmäinen. Paikalla ei ollut enää jäljellä mitään asumiseen viittaavaa. Viime käynnin jälkeen puihin oli rakennettu lavoja todennäköisesti villisikajahitia varten. Kivenjuurella pidimme lounastaun. Tapio otti kallion katveesta sinivuokkoja Keravan kotipihaan vietäviksi.

Mikrilässä kävimme vielä Vennon talon paikalla. Viime kerralla talo oli ollut vielä ränsistyneenä pystyssä, mutta nyt se oli poissa. Unto oli aloittanut talossa kansakoulun.

Lumivaaran kirkolla

Matkamme jatkui Maasillan kautta Lumivaaran kirkolle. Tien varren kesantopelloille oli täällä kuten muuallakin noussut edellisen kerran jälkeen huolestuttavan paljon jättiikonputkia, jotka näyttivät saavan rauhassa levitä joka paikkaan.

Lumivaaran kirkontornissa kumautimme pari kertaa kelloja ikään kuin tervehdykseksi ja elvytykseksi rapistuvalla kirkkovanhukselle. Kirkosta oli viety kaikki mahdollinen kelloja lukuun ottamatta. Alttarimaalauksena oleva Jeesuksen taivaaseen astumista kuvaava fresko oli rapistuneena myös jäljellä, koska sitä ei voinut poistaa. Pääskysset lentelivät ulos ja

Tuula ja Kari ottamassa mittaa jättiikonputkesta Mikrilän ja Maasillan välillä.

Pekka Löyhkön ja Antti Partasen (Joonas Kokkosen eno) vuonna 1931 rakentama maakellari. Tuula osoittaa betoniin piirrettyä vuosilukua.

sisään kirkon tyhjinä ammottavista ikkunoista. Kivestä rakennettuna kirkko oli välttänyt Kurkijoen kirkon kohtalon.

Lumivaaran kirkonmäeltä lähdimme paluumatkalle ja aioimme käydä vielä Huhtervussa mummomme syntymäpaikalla Koukussa ja samalla mäellä olevalla Unton äidin sukuun liittyvällä Säterin paikalla. Olimme Unton kanssa käyneet siellä kerran kesällä 1998 ja löysimme kyllä Maasilta-Lumivaara -maantieltä oikean tienhaaran, mutta sitten emme varmuudella

Unto (vas.) ja Tapio Antikainen lounastauolla Unton syntymäkodin Kivenjuuren kalliolla Mikrilässä.

enää muistaneet, mistä piti kääntyä seuraavan kerran.

Edellisellä kerralla olimme olleet lahdenpohjalaisen kuskin kyydissä, joka oli huristellut suoraan kartalta näyttämäämme oikeaan paikkaan, jonne hän oli meitä ennen vienyt jo yhden lastin. Bolna oli Kurkijoelta, joten paikka oli hänelle vieras eikä kartastammeakaan ollut apua. Kun lisäksi vie-

lä Ladan polttoainemittarin varoitusvalo alkoi palaa, niin katsoimme viisaimmaksi lopettaa enemmän maastotiedustelut ja palata suorinta tietä hotellille.

Kurkijoelle palattuamme teimme vielä Tuulan kanssa iltakävelyn Karjalan kuniissa kesäillassa majapaikastamme muutamia kilometrejä Alhon suuntaan.

Airin lapset Tuula ja Kari samoilla portailla 15.6.2006 eli melkein 62 vuotta myöhemmin. Ympyrä oli sulkeutunut ja ennustus toteutunut.

Kotimatalla kaupunkivierailut

Sunnuntaiaamuna alkoi siten paluumatka koti-Suomeen. Kävimme tutustumassa Käkisalmen linnaan ja saimme historiallisen tietoiskun linnan vaiheista. Viipurin torilla teimme vielä loput tuliaisostokset.

Rajamuodollisuudet palatessa sujuivat vielä nopeammin kuin mennessä. Muistorikkaan matkan kääntyessä loppuun pyhädyimme vielä Suomeen paluun kunniaksi Vaalimaan Rajahovissa. Me Tuulan kanssa jäimme pois kyydistä ensimmäisten joukossa Anjalankoskella toisten jat-

kaessa matkaa bussilla.

Kiitos mukavasta matkaseurasta kaikille mukana olleille ja erityisesti Untolle ja Tapiolle, joiden kanssa siskoni ja minä vietimme ikimuistoisen päivän juurillamme Kurkijoella ja Lumivaarassa. Terveiset myös Julun Pentille, joka oli sattunut samalle matkalle, ja jonka tapasin nyt ensi kertaa, vaikka hän olikin tuttu nimeltään jo pitkältä ajalta.

Oulussa 4.6.2007

*Kari Ylönen
Käräjätuomari*

Etsimme kuvaa Tervun koulusta

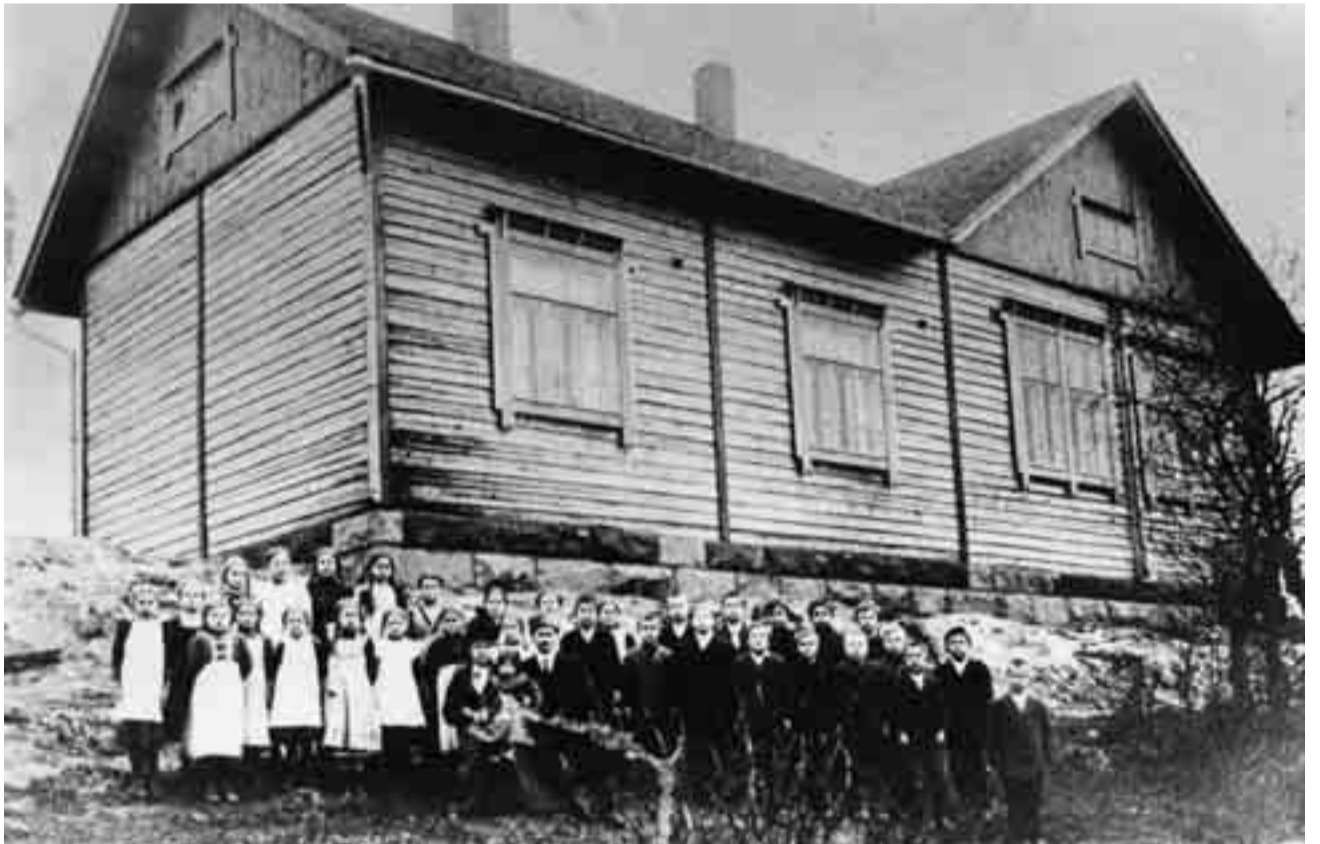
Tervun kylä Kurkijoella sai vuonna 1929 uuden sementtitiilistä rakennetun koulutalon vuonna 1927 palaneen puurakenteisen koulun tilalle. Kurkijoki-museon arkistoissa ei ole yhtään kuvaa tästä uudesta koulurakennuksesta. Kurkijoen Historia IV -kirjassa on sivulla 87 kuvatekstin mukaan Toivo Immosen ”uudesta, entistä uhemmasta, oikein Kurkijoen ylpeydestä” otama kuva, mutta kuva on heikkolaatuinen.

Tervusta kotoisin oleva,

nykyisin Juupajoella asuva Aaro Kojo otti 1929 rakennetusta koulusta kuvat vuosina 1990 ja 2000. Kuvien ottamisen välillä tämäkin koulurakennus oli joutunut liekkien saaliiksi.

Onko lukijoilla ennen sotia otettuja kuvia kyseisestä tiilirakennuksesta? Ne antaisivat arvokkaan lisän museon kokoelmiin. Toimitukseen lähetetyt kuvat palautetaan lähettäjälle.

Tapio Nikkari

Vuonna 1938 metsänhoitoyhdistysten neuvot saivat oman kilven kiinnitettäväksi asuntonsa oveen tai nurkkapieleen. Kilven suunnitteli metsänhoitaja A. Liuksiala. Kuva kirjasta Metsänhoitoa Suomen Karjalassa Kannaksella.

Metsänhoitoa Karjalassa

Loimaalainen Kustannus HD on julkaissut Martti Linnan kirjoittaman kirjan Metsänhoitoa Suomen Karjalassa Kannaksella, Kannaksen metsät ja niiden hoitajat 1800-luvulta vuoteen 1939. Teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Metsämiesten Säätiö ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta.

Karjalan Kannaksen metsänomistus oli ennen toista maailmansotaa pientalvaltaista. Pääosa Vuoksen varren rehevistä seuduista ja Itä-Kannaksen mäntykankaista oli yksityisten ihmisten omistuksessa. Sodan seurauksena he menettivät kotitilansa.

Kannaksen metsäluonto, metsien historia ja niiden hoito poikkeaa merkittävästi muusta Suomesta. Metsissä näkyi Pietarin läheisyys sekä teollistuvan yhteiskunnan lasku- ja nousukaudet. Lähes kaikkien Suomen merkittävimpien metsäteollisuusyritysten juuret ovat Karjalassa.

Millaiset metsät Kannaksella jäivät uuden rajan taakse? Entä millaista oli niiden hoito, ja millaisia olivat niiden hoitajat ennen vuotta 1939?

Martti Linna (s. 1966) on haminalainen metsätaloussinööri ja kirjailija. Hän on kirjoittanut mm. romaaneja, novelleja ja historioita, kertoo kirjan takakansi.

Metsänhoitoa Suomen Karjalassa Kannaksella –kirja päättyy mielenkiintoisesti. Kirjoittaja on hypännyt mie-

likuvitusmaailmaan ja miettinyt, millaista metsänhoito olisi Karjalassa Kannaksella nyt, jos toista maailmansotaa ei olisi käyty, Suomi olisi saanut pitää Karjalaa ja 1990-luvulla Neuvostoliitto olisi rauhanomaisesti muuttanut Venäjäksi ja Suomi liittynyt EU:hun.

Muutamia yksityiskohtia kirjasta mainittakoon. Hiitolan metsänhoitoyhdistyksen puheenjohtajana vuonna 1939 oli Toivo Häkki ja metsänhoidon neuvojana Otto Koskinen. Kaukolassa puheenjohtajana oli F. Kärkäinen ja neuvojana Vilho Salonen. Vastaavat herrat Pyhäjärvellä olivat Juho Pärssinen ja Otto Korhonen, Räisälässä Pekka Tonteri ja Arvo Kylliäinen ja loppuvuonna Viljo Turkiainen sekä Säkkiärvellä Aapeli Kotonen ja Toimi Kuosmanen ja loppuvuonna Eino Väntsi.

Ennen talvisotaa Etelä-Karjalan metsänhoitolahtakunnan toiminta-alue oli jaettu 15 metsätalouden neuvopiiriin, joista kullakin oli oma piirineuvojansa. Esimerkiksi Hiitolan piiriin kuuluivat Hiitolan lisäksi Kaukola sekä Käkisalmen kaupunki ja maalaiskunta. Piirineuvojana toimi Juho Turkki, joka oli tullut lautakunnan palvelukseen vuonna 1929. Pyhäjärven piiriin kuuluivat Pyhäjärvi, Räisälä ja Vuoksela, jossa piirineuvojana oli vuonna 1935 palvelukseen astunut V. E. Ristola.

Luovutettu Karjala -seminaari Turussa

Turun suomenkielinen työväenopisto ja Turun yliopiston poliittisen historian laitoksen järjestävät yhteistyössä seminaarin Luovutettu Karjala ennen ja jälkeen toisen maailmansodan. Lauantaina 8.11. klo 10.00–16.45 opistotalon juhlasalissa (Kaskenkatu 5) pidettävä tapahtuma jatkaa vuosittain toteutettujen laadukkaiden Karjala-seminaarien sarjaa.

Opiston rehtori Ilkka Virta kertoo tilaisuuteen odotettavan noin 200 henkeä kuuntelemaan tasokkaiden tutkijoiden esityksiä.

Seminaarissa käsitellään toisessa maailmansodassa Neuvostoliitolle menetetyt Karjalan alueen historiaa sotia edeltäneestä ajasta nykypäivään. Käymme läpi muun muassa seuraavia kysymyksiä: Millainen Viipurin lääni oli ennen toista maailmansotaa ja mikä oli sen merkitys Suomelle ja

suomalaisille?

– Millaisen roolin alue sai Neuvostopoliitikassa? Mistä se sai asukkaansa? Miten alueen kulttuuri, poliittinen elämä ja talous kehittyivät uuden isännän aikana? Mitä kuuluu alueelle ja sen asukkaille nykyisin ja mihin ollaan menossa?

Seminaarin puheenjohtajana toimii professori Timo Soikkanen Turun yliopiston poliittisen historian laitoksesta. Esitelmöitsijöiksi saapuu asiantuntijoita Helsingin, Joensuun, Petroskoin ja Turun yliopistoista.

Seminaari on maksullinen. Hinta sisältää lounaan ja kahvin. Paikkojen rajallisuuden ja lounasjärjestelyjen vuoksi tilaisuuteen pitää ilmoittautua 23.10. mennessä soittamalla työväenopistolle, puh. (02) 262 9811, muistuttaa Ilkka Virta.

Kullervo Huppunen

Luovutettu Karjala ennen ja jälkeen II maailmansodan –seminaari

lauantaina 8.11. klo 10.00-16.45 Turun suomenkielisessä työväenopistossa, Kaskenkatu 5, Turku

Ohjelma

- Klo 10.00-10.05 **Tervehdysanat**, rehtori Ilkka Virta, Turun suomenkielinen työväenopisto
 Klo 10.05-10.15 **Seminaarin järjestäytyminen**, professori Timo Soikkanen, Turun yliopiston poliittisen historian laitos
 Klo 10.15-10.35 **Luovutettu Karjala – Mikä se oikeastaan oli?** dosentti Eero Aantaa, Turun Torkkelin Killan puheenjohtaja
 Klo 10.40-11.30 **Rajakarjalan talous- ja sivistysolot ennen toista maailmansotaa**, professori Tapio Hämynen, Joensuun yliopiston yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta, historian oppiaineryhmä
 Klo 11.40-12.30 **Suomen Karjalan asuttaminen/”käyttöönotto” Neuvostoliiton aikana**, professori Pekka Hakamies, Turun yliopiston kansatieteen laitos
 Klo 12.40-13.40 **Lounas ja kahvi**
 Klo 13.40-14.40 **Suomen Karjala Neuvostojohdon laskelmissa ja intentioissa 1939-1944**, professori Juri Kilin, Petroskoin yliopisto
 Klo 14.50-15.40 **Karjala-kysymys Suomen politiikassa 1940-luvulta nykypäivään**, VTT Jukka Seppinen
 Klo 15.50-16.30 **Mitä Karjalasta jäi jäljelle? Karjalaisuus ja karjalaiset tavat**, dosentti Pirkko Sallinen-Gimpl, Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitos, kansatiede
 Klo 16.30 **Loppukeskustelu, tilaisuuden yhteenveto ja päätöspanat**, Timo Soikkanen

Kuulutko sukuuni -tapahtuma Vantaalla

Karjalan Liitto ja Karjalaisen sukuyhteisöjen liitto ovat mukana Vantaalla viikonloppuna 11.-12.10.2008 järjestettävässä Kuulutko sukuuni -tapahtumassa, jonka pääorganisoija on Vantaan Seudun Sukututkijat.

Sukutapahtuman ohjelmassa on luentoja, tietoisuuksia, sukututkimusneuvontaa, skannauspiste, näyttelyitä ja paljon muuta sukututkimus- ja sukuasiaa. Lauantaina 11.10. klo 12 pidetään Karjalaisen sukuyhteisöjen liiton vuosikokous.

Tapahtuma järjestetään Vantaan ammattiopiston Tennistien toimipisteessä, Tennistie 1, 01370 Vantaa. Sukutapahtuma on avoinna

lauantaina 11.10. klo 10-17 ja sunnuntaina 12.10. klo 10-16. Osastovaraukset Eeva Hasuselta, eeva.hasunen@welho.com, puh. 040-539 3323. <http://www.vantaanseudunsuku.net/uusitapah-tumaesite.pdf>

Lisätietoja Karjalan Liitosta, puh. (09) 7288 1715/Saija Pelvas, saija.pelvas@karjalanliitto.fi. Tapahtumaan ja luennoille on vapaa pääsy. Tervetuloa!

Ohjelma

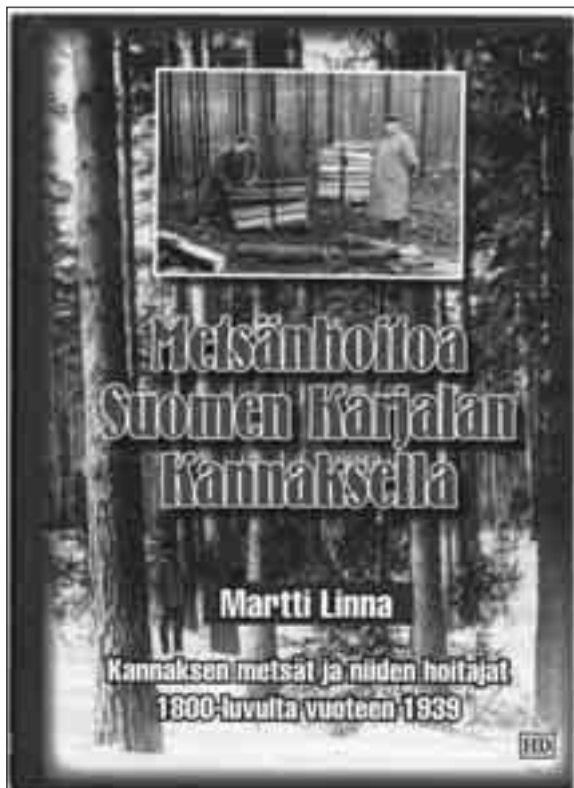
Lauantaina 11.10.
Luennot:
 Klo 11 Kummissuhteet, FT Kari-Matti Piilahti
 Klo 13 Genetiikka sukutut-

kimuksen apuna, professori Antti Sajantila ja dosentti Jukka Palo, Helsingin yliopisto
 Klo 15.30 Vanhat valokuvat, yli-intendentti Sirkku Dölle, Museoviraston kuva-arkisto
Tietoisuudet:
 Klo 12 Sukututkija ja internet
 Klo 14 Kuinka aloitan sukututkimuksen?
 Klo 16 Kuinka perustan sukuseuran?

Sunnuntaina 12.10.
Luennot:
 Klo 11 Sukututkija ja vuoden 1918 tapahtumat, FK Aapo Roselius, Helsingin yliopisto
 Klo 12.30 Kuinka Vantaan alue on asutettu? puheenjohtaja Jukka Hako, Vantaaseura
 Klo 14 Torpparikysymyksen

ratkaisu 80 vuotta sitten, professori Matti Peltonen, Helsingin yliopisto
Tietoisuudet:
 Klo 10.30 Kuinka aloitan sukututkimuksen?
 Klo 12 Kuinka perustan sukuseuran?

Näyttelyosastoja n. 70, sukututkimusneuvontaa, skannauspiste, koulukuvanäyttely, lasten piirustustöiden näyttely, Perheen tarina -kirjoituskilpailun palkintojen jako, Sukuseurojen Keskusliiton kirjoituskilpailun palkintojen jako, Karjalaisen sukuyhteisöjen Liiton vuosikokous ja Sukuseurojen Keskusliiton syyskokous.
 Tapahtuman järjestävät Vantaan Seudun Sukututkijat ry, Karjalaisen sukuyhteisöjen liitto ry, Karjalan Liitto ry, Sukuseurojen Keskusliitto ry.

Kansikuvassa männikköä Pyhäjärven Kiimasjärveltä ja Enson johtaja, insinööri Tamminen seuraa, kun nainen tekee halkoja mottitalkoissa vuonna 1942.

Vaiettu Elisenvaaran pommitus

Evakkohelvetti 20. kesäkuuta 1944

20. kesäkuuta 1944 Elisenvaaran ratapihalla seisoi juniin oli ahtautunut pääasiassa evakkonaisia ja –lapsia, kun neuvostokoneet saapuivat pommittamaan sitä. Neljänneksen aikana arviolta 150 ihmistä sai surmansa Suomen historian tuhoisimmassa siviilipommituksessa. Samana päivänä suomalaiset menettivät Viipurin.

Elisenvaaran pommituksesta ei kirjoitettu tapahtuman jälkeen sanaakaan, sillä Päämaja oli ankarasti kieltänyt kertomasta ilmapommitusten uhreista muille kuin lähiomaisille. Myöhempää kirjoittelua Elisenvaaran patosivat valvontakomission pelko ja sittemmin Kekkonen aikana journalistinen itsensuuri. ”Tapaus Elisenvaara” jäikin liki unohduksiin.

Pommituksen synkkää tarinaa valotetaan kirjassa sekä pommittajien että uhrien näkökulmasta. Uhrien silminnäkökuvausten lisäksi teoksen lähteinä ovat Venäjän sota-arkistosta löytyneet sotapäiväkirjat ja lento-osaston historiikki.

Viime viikon keskiviikkona, Ailan päivänä 17.9. julkaisiin Helsingissä (entisissä valvontakomission tiloissa) Hotelli Tornin näköalabanketitissa Erkki Rahkolan ja Carl-Fredrik Geustin kirjoittama ja Ajatus Kirjojen kustantama kirja Vaiettu Elisenvaaran pommitus – Evakkohelvetti 20. kesäkuuta 1944. Ajatus kirjasta syntyi dokumenttielokuvan Vaiettu murhenäytelmä valmistumisen jälkeen, kun yhteydenottoja Elisenvaaran asemalla kuuluisana pommituspäivänä olleet ottivat yhteyttä Erkki Rahkolaan, dokumentin tekijään. Dokumenttielokuvan jälkeen jäi vielä paljon kerrottavaa.

Kirja onkin melkein kolminesatoine sivuineen ja seitsemineitoista liitteineen varsinainen tietopankki kyseisestä Suomen historian mustasta hetkestä. Vaikka kirja on historiallinen eväspakki, se eroaa tavallisista tietokirjoista siinä, että siihen on oivallisesti kirjattu myös monen tavallisen ihmisen traaginen kohtalon hetki. Kirjaa kirjoitettaessa on käytetty hyväksi 40 ihmisen haastattelua.

Kirjaan on poimittu myös sotahistoriallista tietoa, ennen kaikkea kirjassa on ennen julkaisematonta tietoa Venäjän arkistoista. Ilmasotahistorioitsija Carl-Fredrik Geust, joka sivumennen sanoen on syntynyt Elisenvaaran kohtalokkaan pommituspäivän aattona, on tutkinut ainutlaatuisen tarkkaan moskovalaisia sota-arkistoja, joissa kerrotaan venäläisten pommittajien näkökulma asiaan. Hänellä on käytössään muun muassa Elisenvaaraa pommittaneen lento-osaston tarkat sotapäiväkirjat ja saman lento-osaston historiikki.

Venäjänkielentaitoinen Geust kolusi Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen avautuneita arkistoja tosissaan. Kirjastot, kirjakaupat ja antikvariaatit kuuluvat yhä hänen vierailukohteisiinsa

niin Venäjällä kuin muissakin maissa. Hän onkin venäläisen ilmasotahistorian kävelevä tietosanakirja, kuten kirjan johdannossa mainitaan.

Kirjaan on kerätty mahdollisimman kattava nimilista Elisenvaaran aseman suurpommituksen uhreista. Kirja on myös tarina lukujen takana olevista ihmisistä, sodan lapsista, jotka kodeista paetessaan joutuivat maanpäälliseen helvettiin ja kokemaan sellaista, mitä on ihmisjärjellä vaikeaa ymmärtää edes todeksi. Kirja kertoo myös heidän omaisuutensa, elämästä luovutuksessa Karjalassa, evakkojen elämästä ja murheellisista matkoista.

Kuten kirjan tekijät Erkki ”Eki” Rahkola ja Carl-Fredrik ”Calle” Geust johdanto-puheessaan sanovat heidän kirjansa on kunnianosoitus Elisenvaaran helvetin kokeneille; menehtyneille ja selviytyneille ja heidän läheisilleen, jotka ovat kirjoittajille ja meille kaikille sodan sankareita. Elisenvaaran pommitusta oli koulututtu Maire 65 vuotta tapahtuman jälkeen kuvannut tavalla, joka oli saanut aja-

tuksenjuoksun kirjoittajan päässä pysähtymään. Nuo pysäyttävät sanat olivat: ”Olen ihmetelty, kuinka siitä teurastuksesta kykeni selviämään järkeään menettämättä.” Tai pikemminkin Maire (o.s. Suutari) Virtasen nykyisellä länsisuomalaismurteella: ”Sitä mää olen ihmetelty, kuis siit teurastuksesta järjissä selvis.”

Asiasta vaiettu

Kurkijokelaisen lukijat tietävät, että meidän lehdessä on Elisenvaaran pommituksista kirjoitettu, mutta ei kovin varhaisessa vaiheessa siinäkään. Ensinnäkin ajanhenki sodan jälkeen oli sellainen, ettei asioista puhuttu. Yksistään rauhansopimuksessa maamme määrätty Liittoutuneiden valvontakomissio, joka koostui pää-

Vaiettu Elisenvaaran pommitus -kirjan kirjoittajat Erkki Rahkola (oik.) ja Carl-Fredrik Geust (toinen vasemmalta) yhteiskuvassa Elisenvaaran kauhujen kokeneiden Sylvi Sainion (vas.) ja Aila Rusin (toinen oikealta) kanssa. Kummallakin on merkittävä rooli kirjassa.

asiassa neuvostoliittolaisista jäsenistä, vaikutti siihen, että oltiin hissukseen. Olihan tunnettua, että kieltoja oli monia: kiellettiin Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -järjestöt, Suomen Aseveljien liitto jne.

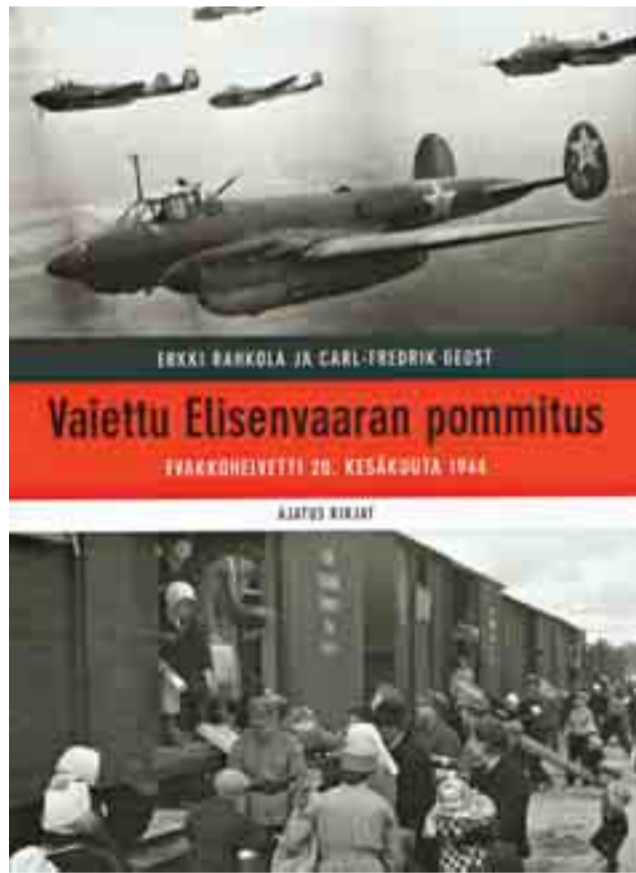
Kun yleisesti suomalaisen ilmapuolustus oli onnistunut, niin Elisenvaarassa 20.4.1944 epäonnistuttiin täydellisesti. Asemallahan ei ollut minkäänlaista ilmahälytystä ennen pommitusta.

Niin suuren häviön jälkeen oli helpompaa vaieta.

Nyt asiasta saa ja uskalletaan ja täytyykin puhua ja kirjoittaa. Puhuminen on terapiaa ja kriisiapua, vaikkakin myöhäistä sellaista niille, jotka sen kauhun kokivat ja jotka vielä ovat elossa.

Kurkijoen kunnan Elisenvaaran asemalla kuoli toisen maailmansodan pommituksessa noin 250 ihmistä. Yhtä paljon ihmisiä menehtyi samana aikana Helsingin pommituksissa. Siinäpä on ajatteleminen.

Raija Hjelm

Ravintola Kosmoksessa nautitun lounaan jälkeen jo naurukin raikui. Kirja on saatu uunista ulos, jännitys on lauennut. Vasemmalta Calle, Eki ja Aila. Kuvan otti Ajatus Kirjojen kustannuspäällikkö Jan Erola Aila Rusin kokoelmiiin.

Vaiettu Elisenvaaran pommitus –kirjaa voi kysellä ensi viikosta lähtien myös Kurkijokelaisen toimituksesta.

ONKS TIETOO VASTAUKSET

1. Jean Sibelius
2. Naantalissa
3. Kustaa Vaasan
4. ankerias
5. Brännäs
6. Unikankareen kummulle
7. järvi Ilomantsissa Pohjois-Karjalassa
8. naali
9. Maiju Lassila
10. Suomessa

KukkaBox
Puh. 762 2669
Vastapäättä Loimaan Aluesairaala

Asianajaja

ASIANAJAJA
on asianajajaluetteloon hyväksytty lakimies, jolla on säädetty kokemus ja taito. Asianajajan toimintaa valvovat Asianajajaliitto ja oikeuskansleri. Asianajotoimistot hoitavat myös maksuttomia oikeudenkäyntejä ja oikeus- turva-asioita.

Asianajotoimisto HEIKKI RANTANEN
Varatuomari

Julkinen kaupanvahvistaja
Kauppialankatu 9–11 B, Loimaa
p. (02) 762 2888, fax 762 2313
heikki.rantanen@kolumbus.fi

Asianajotoimisto JARI HEIKMAN OY

AA, VT Jari Heikman
AA, VT Katri Ranta-Eskola
VT Kaarina Nylamo
Turuntie 8–14, II krs. Loimaa
Puh. (02) 762 4400, fax 763 1301
jari.heikman@aatsto.inet.fi
www.heikman.com

MUSIIKKIVÄEN PALVELUPAIKKA
LOIMAAN MUSIIKKI
Puh. (02) 7622 950
Oikokatu 3, Loimaa
Avoinna:
ma suljettu, ti-pe 12-17, la 10-14

EHT-
liiton jäsen
Erikoishammasteknikko
MARKO ROSENDAHL
Vastaanotto Heimolinnankatu 14 Loimaa
Ajanvaraus puh. (02) 763 1179

ERLUND-talo
erlund TALOT

Hengittävä hirsitalo. Rakenteissa ei muoveja eikä epäorgaanisia aineita. Englannin MTV:n valinta Suomen edustajaksi Grand Designs-ohjelmaan.
Asu terveellisesti, hengitä vapaasti unelmiesi talossa, Erlund-talossa!
MELLILÄN HIRSITYÖ
Ysitie 345, 32300 MELLILÄ
Kotimaan myynti:
Juhani Eklund p. 0400-530 979
e-mail: myynti@erlund-house.com